

HAMMARSTRÖM PUHAKKA PARTNERS

Uusi hankintalaki – merkittävimmät muutokset

Asianajaja, OTL, LL.M.Eur. Jouni Alanen
Turku 22.5.2015

Uudistuksen tavoitteet

- Taustalla kolme julkisia hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskevaa direktiiviehdotusta, jotka hyväksyttiin 18 päivänä huhtikuuta 2014.
- TEM asetti julkisia hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta varten ohjausryhmän sekä valmistelusta vastaavan työryhmän. Mietintö lakiluonnoksineen julkaistiin 13.5.2015.
- Uudet lait
  1. julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista
  2. vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalveluiden alalla toimivien yksiköiden hankinnoista (ns. erityisalat)
- Lait voimaan viimeistään 18.4.2016, jolloin direktiivien voimaansaattamisaika päättyy.

Uudistuksen tavoitteet

Tarkoituksena:

- tehostaa julkisten varojen käyttöä,
  - yksinkertaistaa hankintamenettelyjä,
  - selkeyttää lain keskeisiä käsitteitä,
  - parantaa pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia tarjouskilpailuissa,
  - parantaa mahdollisuuksia huomioida ympäristö- ja sosiaalisia näkökohtia sekä
  - turvata kaikille tarjoajille tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu julkisissa hankinnoissa.
-
- Uudessa yleisessä hankintalaissa peräti 164 pykälää (vanhassa laissa 110 pykälää).

Uudistuksen tavoitteet

- Lain tavoitteissa mainittu myös, että hankinnat on toteuttava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Hankinnat pyrittävä järjestämään niin siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden kanssa osallistumaan tarjouskilpailuun.
- Myös kansallisten kynnysarvojen alittavissa hankinnoissa on pyrittävä huomioimaan hankinnan kokoon ja laajuuteen nähden riittävä avoimuus ja syrjimättömyys.

Kansalliset hankinnat - uudet kynnyсарvot

- Ehdotetut uudet kansalliset kynnyсарvot:
  - Nykyisestä **30 000 eurosta 60 000 euroon** (tavarat, palvelut, suunnittelukilpailut)
  - 150 000 euroa rakennusurakat
  - 300 000 euroa sosiaali- ja terveystalvelut
  - 500 000 euroa käyttöoikeussopimukset.

Kansalliset hankinnat - menettelyiden keventäminen

- Hankintayksikkö voi käyttää menettelyä, joka on tarkoituksenmukainen hankinnan kohteen ja tavoitteen toteuttamiseksi.
- Hankintayksikkö voi käyttää esim. EU-hankintojen menettelyitä, tällä hetkellä voimassa olevia menettelyitä tai myös muunlaista menettelyä, jonka se on itse laatinut.

EU-hankinnat - kynnysarvot

- Ei muutoksia:
  - 134 000 keskushallintoviranomainen
  - 207 000 muut hankintayksiköt
  - 5 186 000 euroa rakennushankinnat
- EU:n komissio tarkistaa kynnysarvot asetuksella kahden vuoden välein.

Avoin ja rajoitettu menettely

- Vastaa pääosin voimassa olevaa hankintalakia.
- Sähköisten viestintävälineiden käyttövaatimukset: Avointa menettelyä koskevat hankinta-asiakirjat tulisi asettaa sähköisesti ja avoimesti kaikkien toimittajien luettavaksi hankintailmoituksen julkaisemispäivänä.
- Hankintayksikkö voi edelleen tämän lisäksi lähettää hankinta-asiakirjat omaaloitteisesti toimittajille.

Neuvottelumenettelyt

- Vastaavat perusteiltaan voimassa olevia neuvottelumenettelyjä.
- Neuvottelumenettelylle ja kilpailulliselle neuvottelumenettelylle säädetty täysin samat käyttöedellytykset.
- Neuvottelumenettelyjen käyttöedellytyksiä laajettaisiin vastaamaan monimutkaistunutta käytännön hankintatointa.
- Menettelyjen kulkua ohjaavat säännöt nykyistä huomattavasti täsmällisemmät.
- ”Normaalissa” neuvottelumenettelyssä pakollinen alustava tarjous, joka toimii neuvotteluiden pohjana.
- Vähimmäisvaatimuksista ja valinta- ja vertailuperusteista ei saa neuvotella.

Neuvottelumenettelyjen kulun täsmentäminen

- Hankintayksikön tulisi epäselvyyksien välttämiseksi ilmoittaa riittävän yksityiskohtaisesti hankinta-asiakirjoissa, mistä vaatimuksista, ehdoista ja määrittelyistä voidaan neuvotella ja mistä ei.
- Hankinta ei kuitenkaan saisi muuttua olennaisesti muuksi kuin alun perin ilmoitettu.
- Ratkaisujen tai tarjousten määrän vähentämisessä neuvotteluiden aikana käytetään ennalta ilmoitettuja tarjousten valintaperusteita.
- Mutta huomattava, että hankintayksikkö voi ilmoittaa eri valintaperusteet ratkaisujen tai tarjousten määrän vähentämiselle kuin lopullisten tarjousten valinnalle ja vertailulle.

Kilpailullinen neuvottelumenettely

- Tarkoituksena määritellä ja kartoittaa ne keinot, joilla hankintayksikön tarpeet voidaan parhaiten täyttää.
- Neuvotteluiden lopputuloksena olisi siten hankinnan toteuttamisen ratkaisuvaihtoehtojen karsiminen yhteen tai useampaan, kun taas neuvottelumenettelyssä lopputuloksena olisi lopullinen tarjouspyyntö kaikkine yksityiskohtineen.

Innovaatiokumppanuus

- Tavoitteena innovatiivisen tavarán, palvelun tai rakennusurakan kehittäminen ja tämän tuloksena tuotettavien tavaroiden, palvelujen tai rakennusurakoiden hankkiminen.
- Hankintayksikkö voi valita innovaatiokumppanuuden, jos hankintayksikön tarvetta ei voida täyttää hankkimalla markkinoilla jo saatavilla olevia tavanomaisia tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita.
- Hankintailmoituksessa määriteltävä tarve ja kohteen vähimmäisvaatimukset, jotka kaikkien tarjousten on täytettävä.
- Hankintayksikkö aloittaa valittujen tarjoajien kanssa neuvottelut innovatiivisen tavarán, palvelun tai rakennusurakan kehittämiseksi ja hankkimiseksi.
- Neuvottelujen kulku on vastaava kuin neuvottelumenettelyssä.

Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta

- Pakollisia poissulkemisperusteita täydennetty eri rikosnimikkeillä
- Harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet vastaavat pääosin voimassa olevan hankintalain säännöksiä.
- Uusi säännös ehdokkaan ja tarjoajan korjaavista toimenpiteistä. Tarjoajalla tai ehdokkaalla, jonka osalta on käsillä pakollinen tai harkinnanvarainen poissulkemisperuste, olisi oikeus esittää hankintayksikölle näyttöä luotettavuudestaan.
- Hankintayksikön on hyväksyttävä yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja alustavaksi näytöksi siitä, että ehdokas täyttää vaatimukset. Hankinta-asiakirjassa tarjoaja antaisi vakuutuksen soveltuvuusvaatimusten täyttymisestä ja siitä, että poissulkemisperusteet eivät ole käsillä ja välttyisi näin selvitysten, todistusten ja muiden asiakirjojen toimittamiselta. Hankintayksikön olisi pyydettävä ensisijaisesti sähköiseen todistushakemistoon kuuluvia todistuksia (e-Certis).

Tarjouksen valintaperusteet

- Lähinnä systematiikan muutos.
- Tarjouksen valintaperusteena aina ”kokonaistaloudellinen edullisuus”.
- Kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteeksi mahdollista valita joko halvin hinta, kustannuksiltaan edullisin ratkaisu tai paras hinta-laatusuhde (vastaava kuin nykyisen lain kokonaistaloudellinen edullisuus).
- Valinta näiden välillä aina hankintayksikön harkinnassa.
- Kustannuksiltaan edullisimmalla ratkaisulla tarkoitetaan muuta kuin suoraa hankintahintaa, esim. elinkaarikustannuksia.

Tarjouksen valintaperusteet

- Jos hankintayksikkö käyttää muissa kuin tavarahankinnoissa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, sen olisi kerrottava tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa kertomuksessa.
- Perusteluvollisuus on kansallinen lisäys, eikä perustu hankintadirektiiviin.
- Käytännön merkitys jää avoimeksi: hankintayksikkö voisi perustella esim. että laatu on otettu huomioon vähimmäisvaatimuksissa, soveltuvuusvaatimuksissa, hankintasopimuksen erityisehdoissa tai muuten hankinnan kohteen kuvauksessa.

Tarjouksen valintaperusteet

- Jos hankintayksikkö on päättänyt käyttää kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena hinta-laatusuhdetta (nykyinen kokonaistaloudellinen edullisuus), se voi asettaa hinta-laatusuhteen vertailuperusteita, jotka liittyvät laadullisiin, yhteiskunnallisiin, ympäristö- ja sosiaalisiin näkökohtiin tai innovatiivisiin ominaisuuksiin. Mukana esimerkkiluettelo, minkälaisia laatuun liittyviä perusteita hankintayksikkö voisi käyttää (esim. tekniset ansiot, esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet, huolto).
- Myös henkilöstön laatua olisi mahdollista verrata aikaisempaa lainkohtaa vapaammin – käytännössä näin ollut jo kotimaisessa ja EU-oikeuskäytännössä.

Sähköinen tietojenvaihto

- Tarjoukset ja osallistumishakemukset, kuten myös muut tiedot, on pääsääntöisesti toimitettava sähköistä muotoa käyttäen.
- Oma säännös tietoturvasta. Hankintayksikön varmistettava tietojen eheys ja osallistumishakemusten luottamuksellisuuden säilyminen.
- Vastaanottamiseen käytettävien välineiden ja laitteiden täytettävä laissa määrätyt vaatimukset (kahdeksan eri kohtaa, muun muassa toimitettuihin tietoihin rajattava pääsy vasta määräajan päättymisen jälkeen).

Markkinakartoitus

- Uusi, oma pykälänsä – vahvistaa jo usein noudatetun käytännön.
- Hankintayksikkö voi tehdä markkinakartoituksen hankinnan valmistelua varten ja antaa tietoja toimittajille tulevaa hankintaa koskevista suunnitelmistaan ja vaatimuksistaan.
- Hankintayksikkö voi markkinakartoituksessa käyttää riippumattomia asiantuntijoita, muita viranomaisia tai toimittajia.
- Jos ehdokas, tarjoaja tai tarjoajaan liittyvä yritys on osallistunut hankinnan valmisteluun, on hankintayksikön varmistettava, ettei tämä vääristä kilpailua.
- Valmisteluun osallistuneen toimittajan saa sulkea tarjouskilpailusta vain, jos ei ole muita keinoja varmistaa julkisissa hankinnoissa noudatettavien periaatteiden toteutumista – vastaa nykyisestä oikeuskäytäntöä.

Tarjouksen täydentäminen

- Hankintayksikölle nykyistä laajemmat mahdollisuudet pyytää ehdokkaita ja tarjoajia toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja tai asiakirjoja hankintayksikön asettamassa määräajassa.
- Ei velvollisuutta hylätä vähämerkityksellisten puutteiden vuoksi.
- Sallittua jos kysymyksessä epäolennaisesta puutteesta, ristiriidasta tai virheestä
  - ✓ Sallittua korjata esim. muotovirhe, kuten allekirjoituksen puuttuminen tai voimassaoloaika,
  - ✓ Sallittua myös pyytää tarjoajaa täsmentämään hinnoittelua koskeva virhe, kuten väärä valuutta taikka hinnoitteluyksikkö taikka ilmeinen hinnan suuruusluokkaa koskeva virhe (pilkkuvirhe tai vastaava), joka on esimerkiksi pääteltävissä muusta tarjouksesta,
  - ✓ Samoin mahdollista täydentää puuttuvien hintojen osalta, jotka eivät ole kokonaisuuden kannalta merkityksellisiä (hinnat joita ei käytetä vertailussa tai osahinnat, joiden merkitys hintavertailussa pieni),
  - ✓ Lähtökohtana tarjousten lopullisuus.

Tarjouksen täydentäminen

- Hankintayksikkö ei voisi sallia tarjouksen olennaista muuttamista.
- Sallittua ei olisi pyytää täsmennyksiä, korjauksia ja täydennyksiä siten, että menettelyllä olisi olennainen muutos tarjoajan asemaan.
- Tarjoajaa ei voida esim. pyytää vaihtamaan tarjouspyynnön vastainen tuote tai toimittamaan vertailussa merkityksellinen hinta- tai laatutieto, eikä kokonaan puutteellista asiakirjaa, joka olisi tullut liittää tarjoukseen.
- Täydentämisessä ja täsmentämisessä noudatettava yhdenvertaisuuden periaatetta.

Esimerkkejä muista uudistuksista

- Mikäli hankintayksikkö ei jaa hankintaa osiin, sen tulisi kertoa perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintakertomuksessa.
- Odotusaika 21 päivästä 14 päivään.
- Muutoksia myös Hilma-ilmoituspohjiin.
- Valituslupa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Uusi in house -säännös

- Kootaan EU:n tuomioistuimen tulkintaohjeet yksityiskohtaiseksi säännökseksi.
- In house –aseman eli sidosyksikköaseman (esim. kunnan omistama jäteyhtiö) perusedellytykset oikeuskäytännössä:
  1. Yksikkö on omistajansa määräysvallassa (yksikössä ei saa olla myöskään yksityistä omistusta.
  2. Pääosa yksikön palveluista kohdistuu omistajaan/omistajiin (tuotetaan palveluja omistajakunnille tai niiden puolesta). ”Harjoittaa pääosaa toiminnastaan...”
- Em ”pääosa”: direktiivien mukaan yli 80 % riittää.
- Mutta nyt ehdotettu prosenttirajan tiukentamista 90 prosenttiin!
- Onko tämä
  - a) perusteltua, ja
  - b) laillista?

Uusi in house -säännös

- Ruotsi katsoi, että se ei voi poiketa direktiivien in house –säännöksestä ja 80 prosentin rajasta.
- Perusteluina tälle voidaankin esittää mm.:
  - Kyse on hankintasopimuksen käsitteestä. Ei voi olla kuin yksi yhteinen hankintasopimuksen käsite EU:ssa (vrt. ”jätteen” käsite, joka on sama koko EU:ssa).
  - Direktiivit ovat sisämarkkinadirektiivejä, jotka ovat täysharmonisoivia (ei yleistä oikeutta säätää tiukempia vaatimuksia).